

Kas naisekandmisvõistluste aeg Väike-Maarjas sai ümber?

Naisekandmisvõistlusi on Väike-Maarjas peetud 1998. aastast peale, ehk 16 korda. Heidame tagasipilgu neile 16 aastale ja meenutame, kuidas need võistlused alguse said, mida endaga kaasa tõid ja kuidas kulgesid. Ühtlasi on see meenutus ka mõtisklemisaineks, kas naisekandmisvõistlusel Väike-Maarjas ja Eestis tervikuna võiks olla tulevikku ja kui, siis mil moel?

1992. aastast alates peetakse Soomes, Väike-Maarja valla sõprusvallas Sonkajärvil, naisekandmisvõistlusi. 1996. aastast toimuvad need võistlused maailmameistrivõistlustena. Naisekandmise MM-võistluste rekordid fikseeritakse Guinnessi rekordite raamatus.

Võistlus põhineb ühel Sonkajärvi ajaloolisel pärimusel. Legend pajatab, et 19. sajandi lõpus tegutses sealkandis röövližok, mida juhtis mees nimega Rosvo-Ronkainen. Tema jõuku saamiseks pidid mehed end naisekandmisega proovile panema. Sel ajal oli naise röövimine naaberküladest üldiselt levinud komme.

Algne rada on vastavalt tänastele nõudmistele ja võimalustele ümber kohandatud. See on nüüd 253,5 meetrit pikk ning koosneb liiva-, muru- ja asfaltosast. Rajal on üks, kuni meetri sügavune veetakistus ja kaks kuiva takistust. Kantav võib olla nii oma abikaasa kui ka keegi teine, kes peab tingimata üle 17 aasta vana olema.

Sonkajärvi naisekandmisvõistluse algataja ja üle 20 aasta üks selle peamisi eestvedajaid olnud Eero Pitkänen peab väga oluliseks, et kõik – nii võistlejad kui ka pealtvaatajad - võtaksid seda võistlust mõnuga. On tähtis, et sellest võistlusest tuntaks rõõmu ja küllap see on ka üks põhjusi, mis hoiab Soomes enam kui 20 aastat toimunud naisekandmisvõistlust elujõulisena ja huvipakkuvana.

Sonkajärvilased kutsusid naisekandmisvõistlustele osalema ka Väike-Maarja võistlejaid. 1996. aastal, esimestel naisekandmise maailmameistrivõistlustel väikemaarjalased ei osalenud. Siis oli see ala veel väga uus ja võõras ning meil polnud õiget ettekujutustki, millega õieti tegu on. 1997. aastal lähetas aga vallavalitsus Sonkajärville kolm paari. Naisekandmisega läksid tutvust tegema Sven ja Ene Kesler, Janek ja Ivi Lõomets ning Aivo Erkmaa ja Helbe Lossmann.

MM-il osales tookord 30 paari. Võitjaiks tulid mitmekordsed Soome meistrid Jouni ja Tiina Jussila. Ka Väike-Maarja võistlejail läks seal hästi. Võistlustelt saadi rohkesti kogemusi ja positiivseid elamusi ning sealt tuli mõte korraldada samalaadsed võistlused ka Eestis.

Sellise omanäolise võistluse korraldamise kogemusi väikemaarjalastel tol ajal ei olnud. Sonkajärvi valla kultuurijuht Eero Pitkänen, kes on üks naisekandmisvõistluse algatajaist ja praeguseni üks MM-i peakorraldajaid, tuli Väike-Maarjasse, viis meid paljude vajalike nüanssidega kurssi, jagas ohtralt oma kogemusi ning Väike-Maarjas hakkaski vallavalitsuse eestvõttel kujunema võistluse korraldustoimkond ja alustati võistlusteks valmistumisega.

Lembitu Kuuse küsimustele vastab meie sõprusvalla Sonkajärvi kultuurijuht, naisekandmise MM-võistluste üks peakorraldajaid Eero Pitkänen.

Foto: Ekke Võhandu

Väike-Maarja vald omandas MMi korraldajatelt kaubamärgi kasutamise ainuõiguse Eestis ja patenteeris naisekandmise kaubamärgi ning 1998. aasta 23. juunil toimus ametlik naisekandmise esivõistlus Eestis.

Võistluspaik seati sisse Müürikul, krossiraja territooriumil ning valmistati ette rada ja kõik muu võistluse toimumiseks vajalik. Uue algatuse puhul oli kindlasti vaja palju reklaami teha. Esimesed meediapartnerid olid raadio Elmar ja TV3.

Esimestel Eesti esivõistlustel naisekandmises osales 27 paari, nende seas kuus paari Väike-Maarjast. Võistlus oli uudne ning siia tuldi üle Eesti – nii osalema kui vaatama. Võistluse kolm paremat paari said õiguse võtta osa naisekandmise maailmameistrivõistlustest Sonkajärvil, kus Eesti esimene esipaar – Imre Ambos ja Annela Ojaste Tartust tuli maailmameistriks.

Lembitu Kuuse intervjuerimas Müürikul paljukordset naisekandmise maailmameistrit Margo Uusorgu. Foto: Ekke Võhandu

Müürikul toimusid naisekandmisvõistlused seitsmel aastal. 2000. aastal lisandus paaride võistlusele võistkonnavõistlus, mis lisas põnevust ja vaheldusrikkust. Võistkonnavõistluses oli kuni 2004. aastani võitmatu Äntu Farmi võistkond, kes esines valdavalt koosseisus Ivi Lõomets, Janek Lõomets, Ardi Lõomets ja Ants Einsalu. Äntu Farmi võistkond tegi aastaid ilma ka Sonkajärvi võistlusel, pakkudes seal tugevat konkurentsi ja tulles mitmel aastal esikohale. 2005. aastal tuli Äntu Farmi võistkonnal pinevas võistluses alla vanduda Tallinna võistkonnale Sõbrad ning nii katkes nende aastaid kestnud võitude seeria.

Võistkond Sõbrad Väike-Maarja naisekandmisvõistluste autasutamisel.

Foto: Kaarel Moisa

Üks naisekandmise „maaletoojaist“ Janek Lõomets Müüriku võistlusrajal.

Foto: Ekke Võhandu

2002. aastast piirasid maailmameistrivõistluste korraldajad naise kaalu 49 miinimumkiloga, sest eestlased olid otsinud väga kergeid naisi, keda kanda.

2003. aastast lisandus võistluskavva klassikaline stiil abielupaaridele, kus naist tuli seljas kanda kaksiratsa. Klassikalises stiilis tulid abielupaaridest esimesteks võitjateks Jaanus ja Anneli Undrest Sõmerult. Ka nemad püsisid aastaid edukalt naisekandmise lainel, nii Väike-Maarjas kui ka Sonkajärvil.

2004. aastal lisandus päevakavva publikuvõistlus, mis on igal aastal olnud mõneti erinev.

2005. aastal tegid naisekandmisvõistlused läbi suure muudatuse – kolisid Müürikult Väike-Maarja alevikku. Mis tingis tookord asukoha vahetuse?

Atraktiivsuse ja publiku huvi säilitamise jaoks peab iga üritus uuenema ja arenema. Naisekandmisvõistluse juures oli aga märgata teatud väsimuse märke. Seetõttu arutas korraldustoimkond üsna põhjalikult, mida ette võtta ja kuidas edasi minna. Suur osa inimesi ütles tookord oma sõna sekka. Arupidamiste tulemusena otsustati ühendada naisekandmisvõistlus Pandivere päevaga. Vajab ju kodukandipäevgi aeg-ajalt uuendusi!

Mõeldi ka uute alade lisamisele, mis pakuksid põnevust ja paeluksid publikut. Mitme ettepaneku seast otsustati esmalt sprindidistanti kasuks. Uue alana kavas olnud sprint tekitas päris palju elevust. Distanti pikkus oli vaid 60 m, aga selles sisaldus ka veetakistus, mille kiireks läbimiseks prooviti üsna riskantseid hüppeid. Kuna

trahvisekundeid ei lisatud, polnud probleemiks ka kandami kaotamine. Esimeseks sprindidistantsi võitjaks tuli Tallinna paar Mauri Zahkna ja Merlin Linnusaar.

Tookordne võistlus Pandivere päeval oli prooviks, et näha, kuidas ettevõtmine õnnestub. Rada oli uus, tingimused eelmisest rajast Müürikul hoopis erinevad, olukord ennekogematu, aga võistlused läksid korda. Eriti kiitsid võistlejad publiku vahetut lähedust ja kaasaelamist. Ümberkolimisega jäadi rahule ja naisekandmisvõistlusest saigi kodukandipäevade lahutamatu osa.

2006. aastal alustasid võistlustel kaasalöömist Soome paarid. Kahtlemata lisas nende osalemine pinevust ja tegi võistlused huvitavamaks. Soome paarid osalesid seitsmel korral (v.a 2009. aastal).

Taisto Miettinen ja Kristiina Haapanen hetk enne starti Väike-Maarjas.

Paremal päevajuht Raivo Tammus.

Foto: Kaarel Moisa

2006. aastal juulikuu alguses Soomes Sonkajärvil toimunud 14. naisekandmise MM-võistlustelt tuli Väike-Maarjasse röömusõnum – koos juba mitmekordse maailmameistri ja maailmarekordiomaniku Margo Uusoruga esines seal edukalt ja tuli maailmameistriks Väike-Maarja neiu Sandra Kullas.

Sandra Kullas ja Margo Uusorg Sonkajärvi MM-il.

Foto: Ekke Võhandu

2007. aastal lisas korraldustoimkond võistluskavva sitkust ja vastupidavust nõudva maratoni. Esimeseks maratonivõitjaks krooniti Tallinna paar Marek Zahkna ja Merlin Linnusaar.

2010. aastal kaasati naisekandmisvõistlusesse valla külade võistkonnad, kes võistlesid erijuhendi järgi. Esimeseks külade võistluse võitjaks tõusis Avanduse küla võistkond koosseisus: Merike Toming, Tarmo Kaasik, Allan Läll ja Jüri Laos.

2011. aastal lisas võistkonnavõistlusele värvi ja põnevust mitme tuntud poliitiku ja erakonna esinemine. Võistlusrajale asusid IRLi, Reformierakonna ja Keskerakonna esindused. Neist osutus edukaimaks Reformierakonna võistkond (Hanno Pevkur, Indrek Kesküla, Allar Adamson, Kai Hinnosaar), kes tasavägisel võistluses edestas IRLi (Marko Pomerants, Rainer Miltop, Teet Paju, Merle Laud). Keskerakond pakkus neile konkurentsi koosseisus Priit Toobal, Raivo Tammus, Hans Kruusamägi ja Siret Kotka. Keskerakond ja Reformierakond pakkusid võistlustele põnevust ka kahel järgmisel aastal.

2013. aasta Pandivere päeval toimus valla, ETV ja Maalehe koostöös saate „Lauluga maale!“ saate lindistus. Salvestati ka naisekandmisvõistlust, tehti videoid ning pildiseeria, mis on Internetis veel praegugi nähtav.

Sportlike elamuste kõrval mõtlesid naisekandmisvõistluste korraldajad algusest peale ka meelelahutusele ja püüdsid igal aastal lisada võistluste päevakavva veel midagi huvitavat. Püüeldi ikka selle poole, et võistlused pakuksid nii sportlastele kui ka harrastajatele parajalt pinget ning pealtvaatajaile põnevust ja meelelahutust.

Ninasarviku kostüümis Hans Kruusamägi ja Siret Kotka meeleolukas esinemine on meelde jäänud paljudelt naisekandmisvõistlustelt.

Foto: Hilje Pakkanen

Oluline oli luua eeldusi publiku naerutamiseks. Paljud võistlejad on sellele omalt poolt ka tublisti kaasa aidanud, näiteks väikemaarjalastest Hans Kruusamägi ja Siret Kotka, Alar ja Lili Guitor, Rakvere päästjad Maie ja Valdur ning mitmed-mitmed teised, kes eri aastatel kenasti kostümeeritutena naisekandmisvõistlusesse värve ja särtsu on lisanud. Sama tegi ka Viljandimaalt pärit kleenuke Agnes Lössova, kes jaksas 83-kilost Margus Kõivu sprindidistantsil vapralt finišisse kanda ning jäi selle vägitükiga publikule mitmel korral silma.

Agnes Lössova ja Margus Kõiv sprindirajal.

Foto: Ekke Võhandu

Muusikalist meelelahutust on eri aastatel pakkunud ansamblid Vanaviisi, Kuldsed Lindid, Untsakad, Justament, N-Euro, Rock Hotel, Väikeste Lõõtspillide Ühing, Blacky, Karavan jt.

Päevakavadest võib leida veel kiikingu demonstratsiooni, Endel Grensmanni deltaplaanilt pildistatud aerofotode näituse, Sämmi härjagrillimise. Huvitavat vaheldust pakkus Alutaguse Ammuklubi. Nende ülesseatud rajal sai proovida kätt ammulaskmises ja kirveviskamises. On olnud võimalusi tutvuda Peugeot' autode uuemate mudelitega ning osa saada mitmesuguste lennumasinade – motodeltaplaanide, õhupallide ja paraglaiderite – demonstratsioonlendudest.

Esimestel aastatel oli naisekandmisvõistluse peasponsor AS Kommest Auto ja peaa hinnaks motoroller. Edaspidi on auhinnad varieerunud. On olnud jalgrattaid, Peugeot-autode mitmekuuseid kasutusvõimalusi, kinkekaarte jne. Toetajaid on aastate jooksul olnud palju – nii kohalikke kui ka kaugemalt firmasid.

Sandra Kullas uhiuue Peugeot`ga, mille kolmekuuse kasutusloa ta koos Margo Uusoruga auga välja teenis.

Foto: Ekke Võhandu

13 aastat tehti koostööd raadioga Elmar, viiel aastal TV3-ga ja viiel aastal ETV-ga. Ülevaateid on avaldanud ka Kanal2.

Kümnel aastal juhtis võistlust ja lisis oma asjakohaseid kommentaare tuntud spordireporter Lembitu Kuuse, võistlust kommenteerisid veel ka Samuel Golomb, Lauri Nebel ning kohalikud noormehed Raivo Tammus ja Sven Tammoja.

Eesti esimese esipaari – Imre Ambos ja Annela Ojaste maailmameistriks tulekust peale kuni 2008. aastani tulid kõik naisekandmise MM võidud Eestisse! Lisaks MM-tiitlitele on eestlased mitmel aastal võitnud ka abielupaaride ja võistkonnavõistluse.

Väike-Maarja võistkond – Äntu Farm OÜ oli mitmel aastal parim MM-i firmade võistlustel. Viimati said eestlased MM-il võidurõõmu tunda 2008. Aastal, kui maailmameistreiks tulid Alar Voogla ja Kristi Viltrop.

Alar Voogla ja Kristi Viltrop õnnelike võitjatena.

Foto: Ekke Võhandu

Pärast seda on väikemaarjalastelegi väga hästi tuntud paar Taisto Miettinen ja Kristina Haapanen suutnud võitjatiitli igal aastal Soome jätta.

Kehtiva maailmarekordi omanikud on aastast 2000 tulemusega 0.55,5 Margo Uusorg ja Birgit Ulrich, kes on selle tulemusega kantud ka Guinnessi rekordite raamatusse.

Lisaks maailmameistri tiitlitele ja maailmarekordile on eestlased võistlustele kinkinud omamoodi kandmisstiili, mis on väga ratsionaalne ja kiiruslik. Eestis kasutusele võetud uus naisekandmise stiil levis kiiresti ning seda kasutatakse edukalt ka Sonkajärvi võistlustel. Väike-Maarjas kasutusele võetud sprint ja maraton tundusid huvitavana ka MMi korraldajatele ning nüüd kuulub sprint (mõnel aastal maratongi) mitmesuguste erinevate variatsioonidega Soomes Sonkajärvil toimuvate võistluste kavva.

Esimesest Väike-Maarja naisekandmisvõistlusest peale on iga kord osalenud Viljandi paar Janno ja Anu Sild.

Anu ja Janne Sild.
Foto: Ekke Võhandu

Esimestel kordadel võistles Anu veel Samartseva nime all, seega mahub naisekandmisvõistluste ajalukku ka nende vahepealne abiellumine. Nende peret võib pidada lausa naisekandmisvõistluse maskotiks, sest nad on kindlalt iga kord kohal olnud ja seda koos lastega, kes nende aastate jooksul on päris suureks sirgunud. Särgidki kõigi nende pereliikmete seljas on spetsiaalselt naisekandmisteemalised.

Kirjastus "Elmatar" andis 2011. aastal koostöös Eesti Olümpiakomiteega välja teatmeteose „Sada sporti“. See räägib mitteolümpiaaladest, mille hulka loeti ka naisekandmine. Raamatu autor on spordiajakirjanik Vello Lään.

Raamatus naisekandmise kohta kirjutatust saab lugeda: „2008. aasta kevadel peeti esmakordselt naisekandmisvõistlused Austraalias, suvel Hongkongis. Kaugete harrastajate arvates on eestlastel parim naisekandmise tehnika maailmas. Nn Eesti stiili puhul on mehel käed vabad, ta saab paremini tasakaalu hoida ja hoogu anda – see võimaldab distantsi kiiremini läbida. Sportlike tulemuste kõrval on naisekandmisvõistlustel oluline šoulikkus ja rahva naerutamine – kantakse huvitavaid kostüüme ja pakutakse publikule lustakaid elamusi.“

Külalisena on Väike-Maarja võistlustel käinud naisekandmise MM-võistluste korraldustoimkonna liikmed, mitu korda on siin olnud ka üks peakorraldajaid Eero Pitkänen.

Naisekandmine on Väike-Maarjat ja Eestit maailmas tuntumaks teinud. Naisekandmise järgi teatakse Väike-Maarjat Eestis ja kaugemalgi. Väike-Maarja võistluste vastu on huvi tuntud Inglismaalt, Iirimaaalt, Hollandist ja Saksamaalt – sealsetes ajalehtedes ja televisioonis on avaldatud huvitavaid selleteemalisi ülevaateid.

Paaril viimasel aastal on Väike-Maarja naisekandmisvõistlusel taas tunda olnud nii võistlejate kui ka publiku huvi langust ja võistluse väsimuse märke. Eero Pitkäse sõnul on meil nappinud ka olulist oskust, võtta seda võistlust mõnuga. Nii nagu 2005. aastalgi, seisis naisekandmisvõistluste korraldustoimkond ka tänavuse aasta hakul suure küsimärgi ees: kas ja kuidas edasi?

Otsustati, et tänavu Eestis naisekandmise esivõistlusi ei korraldata ning Eestit esindavad Sonkajärvil naisekandmise maailmameistrivõistlustel kõik 16 aastat (ehk kõikidel võistlustel osalenud) naisekandmise karussellil püsinud viljandlased Janno ja Anu Sild.

Naisekandmisvõistlus vajab uut hingust, uut lähenemist, uusi mõtteid, uusi tegijaid. Kui neid leidub, siis saab vallavalitsus ka kindlasti olla toeks ürituse korraldamisel. Vahest leidub huvigrupp, kes näeb perspektiivi ja tahab ning suudab seda omalaadselt vahvat traditsiooni jätkata.

Mai 2014

Ilve Tobreluts

naisekandmisvõistluse korraldustoimkonna liige 1998-2013